

Van het bestuur.

Geachte leden en belangstellenden.

U heeft alweer de vierde en laatste "Onder d'n Kroezeboom" van dit jaar voor U liggen. Hiermee hebben we de laatste maanden van het jaar weer bereikt en maken wij ons op voor de "lange" winteravonden. Een mooie tijd om wat meer aandacht te besteden aan de hobby's.

Terugkijkend op het afgelopen jaar kunnen wij als historische vereniging maar één conclusie trekken: Het afgelopen jaar was voor de vereniging een groot succes. Er werd vooruitgang geboekt door de leden bij hun onderzoeken. We denken hierbij dan vooral aan het boerderijen-onderzoek van de heer Toevank, die nu een behoorlijk deel van die boerderijen op dia heeft staan. Ook zijn er door leden nieuwe onderzoeken begonnen. In dit verband willen wij het onderzoek naar de geschiedenis van de Ruurlöse Dorpsschool noemen, waarmee de heren ten Arve en van Heck zich bezig houden.

Dat de vereniging ondertussen binnen en buiten Ruurlo grote bekendheid heeft gekregen, blijkt wel uit het nog steeds groeiende aantal nieuwe leden. Bij het totstandkomen van dit blad had de vereniging 88 leden. Het bestuur hoopt, dat we in 1987 de mijlpaal van 100 leden zullen bereiken.

De veranderde opzet van de verenigingsavonden bleek zeer goed aan te slaan. De belangstelling ervoor was groot, zodat ook in het komende jaar het bestuur voor de avonden weer "gastspreekers" wil uitnodigen. Hierbij zijn suggesties vanuit de vereniging uiteraard zeer welkom.

Tot slot wil het bestuur een ieder bedanken, die zich in het afgelopen jaar op enigerlei wijze voor de vereniging heeft ingezet. Het bestuur wenst een ieder een prettige Kerst en een goede Jaarwisseling toe en hoopt, dat U de komende maanden nog veel plezier van uw hobby "Old Reurle" zult hebben.

Verenigingsavond.

In verband met de prijsuitreiking van de Sinterklaas-aktie van het R.O.V. is de verenigingsavond van december verplaatst van 10 december naar 17 december a.s., eveneens in zaal De Luifel te Ruurlo. Voor deze avond heeft het bestuur de streekarchivaris, de heer Molenaar uitgenodigd, om een lezing te verzorgen.

Kado-tip:

Met het oog op de komende feestdagen wil het bestuur U hier twee kado-tips aan de hand doen.

- 1). Geef eens een originele verjaardagskalender van de vereniging kado.
- 2). Voor iemand die te weinig weet van oud Ruurlo, maar toch interesse heeft zou een jaar-lidmaatschap van de vereniging een goed kado zijn.

Voor beide kado's kunt U terecht bij de penningmeester, de heer van Bremen, Dorpsstraat 9 te Ruurlo, of bij één van de nadere bestuursleden.

Copy kwartaalblad Onder d'n Kroezeboom.

Steeds vaker moet de redactie-commissie zelf op zoek naar copy voor ons blad. De redactie doet hier dan ook een dringend beroep op U. Heeft U een interessant onderwerp, wat geschikt is voor plaatsing in ons blad, lever dit dan in bij de redactie. Onder d'n Kroezeboom zal dan ook in de toekomst een interessant blad blijven. Als uiterste inlever-termijn voor de komende uitgave's zijn de navolgende data vastgesteld: 8 februari 1987 (nummer 1); 10 mei 1987 (nummer 2) en 16 augustus 1987 (nummer 3).

Ten slotte nog dit: Mocht het weer mij verder geen parten spelen, zal eind december 1986 het redactie-adres veranderen. Het nieuwe adres zal dan zijn: 't Gotink 43 te Ruurlo.

Verslag verenigingsavond 10 september 1986.

Deze avond werd gehouden in zaal Wieggers te Mariënvelde. Na een welkomwoord en een korte inleiding door de voorzitter werd de avond verder ingevuld door de heren Boekelder sr. en jr. Zij hielden een dia-lezing over de geschiedenis en het ontstaan van Zieuwent, Mariënvelde en het Ruurlöse Broek. In de pauze konden ook andere zaken van de vereniging worden bezichtigd.

Verlag verenigingsavond 8 oktober 1986.

Deze bijeenkomst werd zoals gewoonlijk gehouden in zaal De Luifel te Ruurlo. De belangstelling voor de avond was groot. Er waren namelijk 37 personen aanwezig. Ook hier hield de voorzitter een kort welkomswoord, waarna er een dia-lesing werd verzorgd door de heer van Roekel uit Zelhem. Het onderwerp van de lezing was: oude boerderijen in de Achterhoek en dan met name in de oude Marke Halle. Tevens vertelde de heer van Roekel iets over de geschiedenis van Zelhem en besloot hij zijn lezing met dia's van Achterhoekse kastelen en oude gebouwen. Dat de lezing van de heer van Roekel goed in de smaak was gevallen, bleek aan het grote enthousiasme van de toehoorders na afloop. In de pauze werd aan de leden een enquête-formulier rondgedeeld, waarop zij suggesties met betrekking tot de vereniging konden vermelden. Verder konden 3 aanwezigen als nieuw lid worden genoteerd.

Verlag verenigingsavond 12 november 1986.

Voor deze verenigingsavond bleek de interesse nog groter te zijn, dan de voorgaande. Er waren maar liefst 55 belangstellenden aanwezig. De voorzitter opende de vergadering en lichtte tevens in het kort het verdere programma toe. Allereerst werd een opsomming gegeven van de activiteiten, welke in het afgelopen jaar waren verricht. Hiervan willen wij noemen: het boerderijen-onderzoek; het veldnamenonderzoek; de geschiedenis van de Ruurlose scholen en de geschiedenis van de Hervormde Kerk. Hierna werd de verdere avond gevuld door de heer Toevank, die een dia-lesing hield over de oude boerderijen in Ruurlo. Uit alle oude Rotten (=wijken) van Ruurlo liet hij een aantal boerderijen zien, waarvan hij dan tevens iets over de geschiedenis en de bewoners vertelde. Na afloop van de lezing kreeg de heer Toevank een spontaan applaus als dank voor zijn uitstekende lezing. Na een oproep, om als Sinterklaas-kado eens een verjaardagskalender van de vereniging kado te doen, konden 4 exemplaren verkocht worden. Op deze avond gaven zich 4 aanwezigen op als nieuw lid.

Secretariaat.

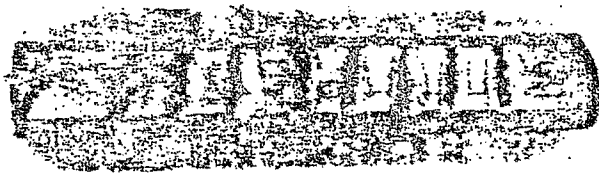
Bij de secretaris is een uitnodiging binnen gekomen van de werkgroep Familiegeschiedenis en boerderijonderzoek. Deze vereniging houdt op zaterdag 13 december 1986 om 14.00 uur een bijeenkomst in café-restaurant "Het Witte Paard", Ruurloseweg 1 te Zelhem. Het onderwerp staat nog niet vast.

Hoe men soms - uitgaande van zeer beperkte en vage informatie - vanuit de familiekring op het spoor wordt gezet van zeer uitgebreide en interessante archieven, blijkt wel uit het onderstaande verhaal.

In onze familie was er het verhaal van een nichtje, dat door mijn voorouders in hun gezin was opgenomen, als gevolg van het zeer vroegtijdig overlijden van haar ouders, die ooit maar een 10-tal jaren op "de Geks Plaatse" op de Bruil onder Ruurlo zouden hebben gewoond. Bij navraag in de familie bleek, dat die boerderij in 1827, op een openbare veiling, door het "Sint Antony Cleyne Broederschap" te Zutphen was verkocht. Met die wetenschap ging ik naar het oude Gemeentearchief van Zutphen en daar kreeg ik inzage in het zeer uitgebreide archief, dat daar door het betreffende Gilde in bewaring was gegeven. Uit de betreffende stukken bleek, dat het Gilde niet alleen "de Geks plaatse" in eigendom had gehad, maar ook de nabij gelegen boerderij "Schreurs", alsmede "Schuttenstede", gelegen in de Veldhoek te Ruurlo. Van deze 3 boerderijen was een grote hoeveelheid informatie aanwezig, maar ik zal mij hier beperken tot in hoofdzaak één boerderij, namelijk "de Gek".

Vooraf wil ik wat informatie geven uit een heel andere bron, te weten het "Verpondingsregister" van circa 1650. Daaruit blijkt, dat "Gecks en Schreurs Goet" voor $\frac{3}{4}$ eigendom was van de Heer van Ruurlo en voor $\frac{1}{4}$ deel van de jagermeester Eck. De "Geks plaatse" behelste een huis, een hof (tuin), wei- de en circa 3 x zoveel bouwland als het weide had. Er stond verder nog eikenhout vermeld. De pacht was blijkbaar vrij hoog (zware garve), maar werd toen nog grotendeels in natura geheven, waarbij dus naast een gedeelte van de verbouwde granen, zoals rogge en boekweit, nog een varken moest worden geleverd. Daarnaast (het is bijna ongelooflijk en komt zelden voor) moest er ook nog 4 pond suicker, $\frac{1}{2}$ pond peper, $\frac{1}{2}$ pond gengber en 4 pond vlas worden geleverd.

Dat dit nog niet voldoende was, om de Heer van Ruurlo aan de nodige financiële middelen te helpen, bleek uit het volgende: In een akte van 1660 onder nummer 125 van de Cleyne Broederschap bekennen Wolter de Roode van Heeckeren tot Ruurlo en zijn vrouw Christina van Pallandt aan het Gilde schuldig te zijn een bedrag van f 3000,-, met als onderpand $\frac{3}{4}$ deel van Geks en Schreurs goed. Al spoedig daarna werd het Gilde - door gewin - eigenaar van deze goederen. Bij de papieren over de oogst-tellingen ten behoeve van de pacht (in natura) over de jaren 1669 en 1670 was een houten doosje bewaard gebleven, waarin kerfstokjes (in dit geval garfstokjes) zaten. Hieronder ziet U een copie van een gedeelte van het stokje, alsmede een stukje tekst in het toenmalige schrift.

*Den 19^e Julij 1669 hebbe ick tot Roerlo gewest, op
Geecks goedt, ende volgens anwijnsinge van den
Bouman Engbert Bluijminck de Rogge
getelt, ende bebanden 35. Wijn, en is part*

Bovenstaande tekst ziet er in de tegenwoordige drukletters als volgt uit:
"Den 19 e Julij 1669 hebbe ick tot Roerlo gewest, op Geecks goedt ende vol-
gens anwijnsinge van den Bouman Engbert Bluijminck de Rogge getelt ende be-

vonden 33 wijm en 15 garst, enz.

Naast allerlei andere papieren over houtverkoop, begroting van kosten voor reparatiewerkzaamheden, enz enz, wil ik U een pachtcontract van 1755 niet onthouden. Aan het eind zal ik U dan een copie laten zien, van de handtekening van de partijen.

"Op huyden dato ondergeschreven hebben de Heren Ouderluyden van Sint Antony Kleyne Broederschap verpacht Haer Erve Gecks- of Schruers plaetse onder Ruerlo geleege, aen Wolter Blumi(n)k en Altjen Arfmans, Eluyden. Den paghter sal aen de Heeren Verpagteren geven jaerlyx Twintig mudde Rogge en ses-tien mudde Boekweyte en die tot Zutphen brengen. Ook sal den pagter jaerlyx aen paght geven Twintig gulden en sal daerenboven de verpondinge (soort be-lasting) soo als gebruickelijk is ook betaalen. Den pagter sal 't Huys, Schoppe en barg dack en wand en glas dicht houden en soo onvermoedelijk qua-men te vertrecken soo veel landt laeten liggen als gebruickelijk is, ock geen schleeten off iets anders meede nemen. Ook wel aght geven dat geen vee eenige schaede aen het Holtgewas doe, daer en boven jaerlijx geven als van olds vier paer hoenders en vier diensten doen met waagen en paerden. En sul-len de Boomvrugten half aen den LandHeer gebracht worden. De paght sal zijn aenvanck neemen met petri 1755 (Sintepeter) voor ses aghter een volgende jaeren, met drie jaeren wedersids te moogen opseggen voor Sint Jacob. Tot rakoom(in)ge deeses verbinden wij onse persoonen en goederen als Regtens sij hier van twe allens luyden(de) gemaekt.

Actum Zutphen 1 febr. 1755

Dit is 't Y mark van Wolter Blumi(n)k (= hooivork)
Dit is 't O mark van Altjen Arfmans (= speldekussen).

Dat bovenstaende marken na duidelijke voorleesinge in onse presentie is ge-trocken sulx bet(uygen) wij ondergeschr(evenen)

Adam Abreson

J.H. Damen

Actum Zutphen 1 Febr. 1755

Dit is t Y mark van Wolter Blumi(n)k

Dit is t O mark van Altjen Arfmans

Tenslotte heb ik aan de hand van het Bevolkingsregister van Ruurlo, het verhaal van dat nichtje bevestigd gevonden.

Hiermee hoop ik te hebben aangetoond, dat er van verschillende oude boerde-rijen soms nog wel het een en ander over de geschiedenis is te vinden als men serieus gaat speuren, waarbij men vooral aandacht moet schenken aan eventuele eigenaren, die het vroeger als een soort geldbelegging hebben ge-kocht.

De bouw van het Ruurlose postkantoor - in 1921 - is maar een klein stukje van de geschiedenis van de post te Ruurlo. Het is echter wel het meest "bekritiseerde" deel van die geschiedenis geweest. De plannen voor de bouw veroorzaakten in die dagen nogal wat beroering onder de inwoners van Ruurlo. Maar ook ver daarbuiten werd dit stukje postgeschiedenis bekend, gelet op de vele kranteartikelen, die in diverse kranten verschenen.

In juli en augustus 1984 stonden er reeds twee stukjes over het nieuwe postkantoor in "Contact". In aansluiting hierop wil ik, aan de hand van de gemeenteraadsverslagen, in het kort de voorgeschiedenis behandelen. Verder wil ik dan nog aandacht besteden aan de reeds genoemde kranteartikelen.

In 1912 werd er voor het eerst gesproken over plannen voor de bouw van een nieuw postkantoor. In de raadsvergadering van 21 juni 1912 behandelde de gemeenteraad namelijk een verzoek aan de Minister van Waterstaat, waarin werd gevraagd Ruurlo zo spoedig mogelijk in "het genot" te stellen van een Post- en Telegraafkantoor. Dit verzoek werd gedaan, omdat er op het hulppostkantoor een toename van werkzaamheden - waaronder ook de telefoon- en telegraafdienst, alsmede de Spaarbank - werd geconstateerd. De gemeente deelde in het verzoek de Minister tevens mede, dat voor het nieuwe kantoor een "goed gelegen" terrein beschikbaar kon worden gesteld.

Het bleef hierna op gemeenteniveau geruime tijd stil rond het nieuwe postkantoor. Wel blijkt uit een brief van 23 april 1915 van de posthoudster aan de gemeente, dat het op het hulppostkantoor erg druk was. Zij vroeg namelijk om een rijksvergoeding voor de behandeling van telegrammen en telefoongesprekken boven de 2800. Dit was dus in die tijd vermoedelijk de grens voor wat betreft de werkzaamheden op een hulppostkantoor. Kwam men daarboven, had men recht op een extra vergoeding.

In 1917 werd er weer eens gepraat over het nieuwe postkantoor. Tijdens de raadsvergadering van 4 september van dat jaar besloot de gemeenteraad tot het samenstellen van een commissie "tot de oprichting van een nieuw Rijkspost- en Telegraafkantoor." Over de activiteiten van die commissie is mij verder niets bekend.

Voorlopig blijft het voor wat betreft de gemeenteraad hier dan weer bij. In 1919 schijnt er echter schot in de zaak te komen. Op 17 april 1919 werd er door de gemeente een voorstel gedaan aan de eigenaresse van een stuk grond, gelegen "aan den Lochemschen- en Borculoschen weg", om dat stuk grond te verkopen ten behoeve van de stichting van het nieuwe post- en telegraafkantoor. Het stuk grond was circa 4 hectare groot en werd op 20 mei 1919 gekocht voor f 2500,- per hectare. De grond kon door de gemeente op 11 november 1919 worden aanvaard. De gemeenteraad schreef toen op 27 juni 1919 een brief aan de Directeur-Generaal der Posterijen, waarin zij een aanbod deed, om het Rijk een stuk grond van circa 1700 are GRATIS ter beschikking te stellen voor de bouw van het nieuwe postkantoor. Er werd aan dit aanbod echter wel één voorwaarde verbonden. Op het aanbod moest uiterlijk voor 1 juli 1920 worden beslist, waarna de bouw binnen één jaar, dus voor 1 juli 1921, moest zijn begonnen.

Het antwoord op die brief liet wel erg lang op zich wachten. Op 31 januari 1921 kreeg de gemeente pas een brief van de Directeur-Generaal der Posterijen, waarin deze meedeelde, dat voor de bouw van het nieuwe postkantoor circa 1500 m² benodigd was. In de raadsvergadering van 4 maart 1921 besloot de gemeenteraad, dat een stuk grond van 1500 m² aan het Rijk zou worden geschenken. De voorwaarde welke aan de schenking was verbonden, werd toen verlengd.

Ook de buitenwereld wist toen van de plannen af. Er verscheen namelijk een stukje over de nieuwbouw in de nieuwe Rotterdamse Courant. Dit artikel had als kop "Luxe-Post" en was volgens mij geschreven door een oud-Ruurloër, daar hij praatte over "ons kleine dorp". In dit artikel vertelde hij, dat Ruurlo "het zeil nu wel heel hoog in top wilde halen". Men verving allereerst de dorpsjuffrouw als telefoonhoudster door een "stadse dame", die volgens de schrijver "zoo hoog op de hakken stond, dat alle dorpelingen, als

ze 's morgens van den trein kwam, haar nakeken, elk oogenblik vrezende, dat ze de beenen zou breken." Maar dat was nog niet alles, aldus de schrijver. Ruurlo wilde het hulppostkantoor - "zoo ferm, als menig gewoon kantoor niet durft te denken" - vervangen door een nieuw postkantoor. Er zou al een bedrag van f 80.000,- voor op de Rijksbegroting staan. Waar de schrijver deze informatie vandaan heeft, is niet duidelijk. Hij beëindigde zijn verhaal met de mededeling, dat een aantal inwoners bezig waren, een verzoekschrift aan de Koningin op te stellen, om de bouw van het nieuwe postkantoor tegen te houden.

De reactie op dit stukje bleef niet uit en stond op 14 maart 1921 in de Ruurlosche Courant. Daarin schreef een zekere heer "Z", dat hij het niet eens was met de opstellers van het verzoekschrift aan de Koningin. Zij verwezen daarin naar de troonrede van 1920, waarin de Koningin de wens had uitgesproken, om in "deze tijd" (1920) "zuinigheid te betrachten". De opstellers vreesden, dat de bouw van het postkantoor, de Rijksbelastingen weer zou verhogen. "Z" verklaarde verder in zijn artikel, dat hij het verzoek niet zal ondertekenen, daar er volgens hem een heel andere beweegreden achter zat, namelijk die om "den tegenwoordigen beheerder van het hulppostkantoor in zijn betrekking te houden". Daar het verzoekschrift dus onder valse vlag voer, was "Z" het er niet mee eens. De heer "Z" bleek ook goed in rekenen te zijn. Hij rekende de lezers namelijk voor, dat op de begroting van 1921 een bedrag van f 50.000,- stond voor de bouw, wat omgerekend op de totale bevolking, die toen 7 miljoen mensen bedroeg, neerkwam op ruim een "halve cent". Hij wilde dit dan ook geen verhoogde belasting noemen.

Deze artikelen in de krant lokten ook een reactie uit van het "Hoofd van Dienst van het Hulppostkantoor te Ruurlo; Directeur van het Post- en Telegraafkantoor te Borculo". Hij schreef een dag later in dezelfde Ruurlosche Courant, dat hij met ergernis het stukje "Luxe-Post", maar met groot genoegen het artikel van de heer "Z" had gelezen. Hij stelde in zijn artikel duidelijk, dat de belasting te Ruurlo niet zou worden verhoogd. Verder vond hij een nieuw kantoor voor Ruurlo van groot belang voor het publiek, de postdienst, de gemeente zelf, alsmede het postverkeer voor de verschillende omliggende plaatsen. De huidige kantoorhouder had een nieuwe functie aangeboden gekregen, doch had daarvoor bedankt. Tot slot deelde de directeur nog mede, dat als een hulppostkantoor "20.000 inschrijvingen" had, het in aanmerking kon worden gebracht voor een postkantoor. Ruurlo had al "35.000 inschrijvingen".

De discussie in de kranten ging verder. Een oud-ingezetene van Ruurlo vond de smoes van de heer "Z" om het rekest niet te ondertekenen maar zwak. Hij vroeg zich af, of Ruurlo niet beter gediend was met een Burgemeester-woning zodat men dan een Burgemeester had, die in de gemeente woonde. Het antwoord van de heer "Z" bleef niet lang uit. Op 23 maart 1921 schreef hij, dat hij geen verband zag tussen een Burgemeester-woning, waarvan de kosten geheel ten laste kwamen van de gemeente en een postkantoor, waarvan de kosten voor het Rijk waren.

Op 25 maart 1921 mengde zich weer een nieuwe schrijver in de "krantediscussie". In zijn artikel haalde een zekere heer "Ypsilon" de voorgaande stukjes nog eens aan en plaatste daar zijn opmerkingen bij. Hij kwam zelf tot de conclusie, dat er maar één vraag van belang was: "Heeft Ruurlo zo'n nieuw postkantoor nodig?". Het antwoord op die vraag liet hij echter open. Het antwoord van "Z" kwam wel. Op 2 april 1921 verklaarde hij, dat als een postkantoor niet nodig was, waarom er vroeger dan wel een bibliotheek, een boterfabriek, een dorpschool en electriciteit moesten komen. Waren die zaken nodig, terwijl we het eeuwen zonder hebben gedaan?

Ondertussen bleek, dat ook de politiek zich in de bouw interesseerde. Het kamerlid Marchant stelde over de bouw van een nieuw postkantoor in Ruurlo in de 2e kamer enkele vragen. Welke vragen dit waren en wat daarop het antwoord was, vermeldde het kranteartikel niet.

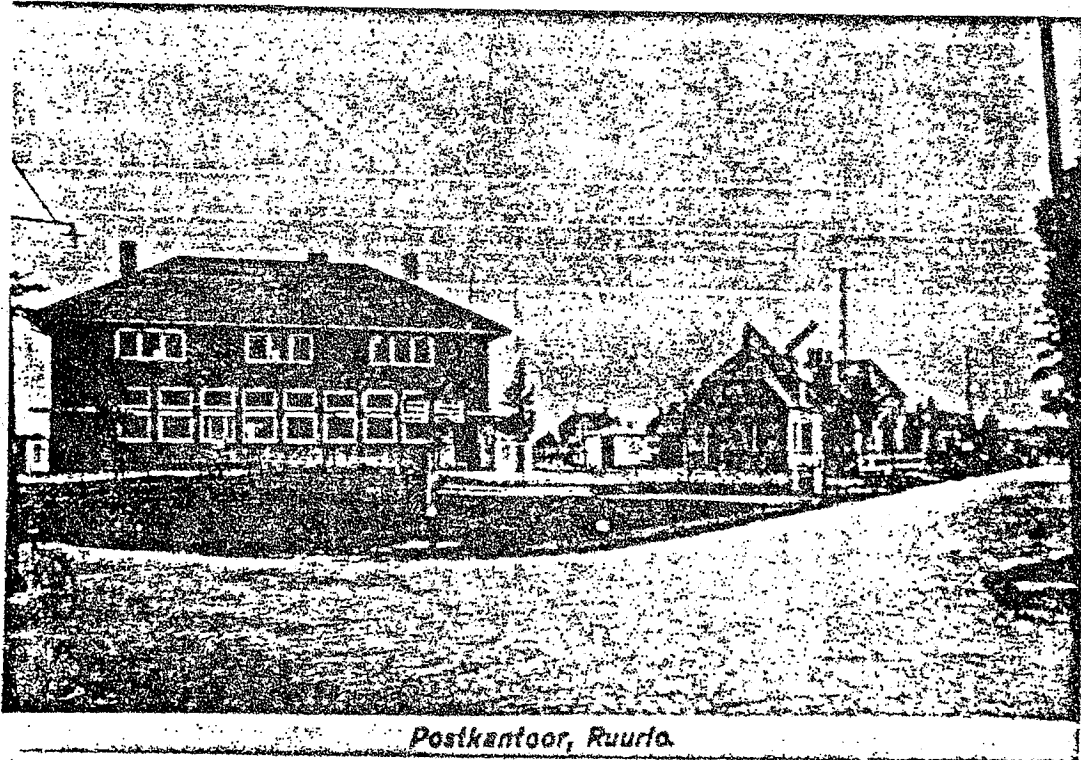
De heren "Z" en "Ypsilon" gingen echter in de plaatselijke krant rustig door elkaar "de vliegen af te vangen".

Ook de welbekende Kerst Zwart schreef een stukje over het postkantoor. In de Zutphense Courant van 27 april 1921 schreef hij, dat hij "den fellen strijd tegen het postkantoor" wilde toelichten en er een paar kanttekeningen bij wilde maken. Hij uitte in zijn artikel nogal wat kritiek op de schrijvers van de diverse kranteartikelen. Ook plaatste hij enige kanttekeningen bij

rekest van de Koningin.

Op gemeenteniveau bleef het ondertussen vrij rustig. Men ontving wel een brief van het Hoofdbestuur der Posterijen, met een verzoek om de datum van 1 juli 1921 (de aanvang van de bouw) te wijzigen in 1 januari 1923. Op 30 mei 1921 besloot de gemeenteraad de schenking te handhaven, mits met de bouw van het postkantoor voor 1 oktober 1921 werd begonnen. De schenking zou anders worden ingetrokken.

Op 15 juni 1921 verscheen in de krant het bericht, dat de Directeur-Generaal der Posterijen en Telegrafie had medegedeeld, dat voor 1 oktober van dat jaar met de bouw van een nieuw postkantoor te Ruurlo zou worden begonnen. Door deze mededeling kwam er een eind aan de maandenlange "krantediscussie" tussen de voor- en tegenstanders van die bouw. Ook de heren "Z" en "Ypsilon" hadden zich blijkbaar bij de nieuwbouw neergelegd. In september 1922 kwam het nieuwe postkantoor te Ruurlo gereed. Het werd toen echter niet in gebruik genomen.

Postkantoor, Ruurlo.

Foto van het postkantoor omstreeks 1925.

Op 7 april 1923 verscheen er opeens weer een artikel in de krant over het nieuwe postkantoor in Ruurlo. In de Zutphense Courant stond een stukje onder de kop "Het dromende Postkantoor". Daarin werd vermeld, dat het postkantoor in Ruurlo stond te "dromen van de dienst, waarvoor het bestemd is". Sinds de beëindiging van de bouw, was het namelijk nog steeds niet in gebruik genomen en uit niets bleek, dat dat op korte termijn zou gebeuren. De brievenbus was al dichtgetimmerd, omdat een "vreemde" in het dorp er af en toe nog wel eens een briefkaart in liet glijden.

In het voorjaar van 1924 bleek het nieuwe postkantoor nog steeds "rustende" te zijn. Toch bleek toen, dat het nog ergens goed voor was, namelijk als klankbord voor een concert van de muziekvereniging "Sophia's Lust". Diverse mensen hoopten toen, dat door dit concert het postkantoor wel eens wakker kon zijn geschud.

En jawel hoor, op 24 juli 1924 verscheen in de krant het verlossende bericht. Op 1 september 1924 zou het nieuwe postkantoor zijn deuren openen voor het publiek.

Zo kwam er dan een einde aan een stukje postgeschiedenis in Ruurlo, dat erg veel onrust had veroorzaakt in het rustige dorp. Het in 1922 gebouwde postkantoor dient heden ten dage de Post nog steeds als onderkomen, al is er sinds het begin wel het een en ander veranderd.

Wandeling door Ruurlo.

In zijn boek "Wandelingen door Nederland" heeft de Graandijk tijdens zijn wandelingen diverse plaatsen uitvoerig beschreven. In dit stuk willen wij de beschrijving weergeven, die de Graandijk van Ruurlo gaf.

"Daar ligt voor ons de breede, vorstelijke laan, onder wier hooge gewelven de straatweg doorloopt. Het was weleer de oprijlaan van het slot te Ruurlo, terwijl de openbare weg met een groote bogt naar het dorp liep. 't Is hier een boschrijke streek, maar vooral aan onze linkerzijde trekken digte bosschen onze aandacht. Gevoelt gij u onwillekeurig derwaarts getrokken? Verlangt gij rond te dwalen onder de donkere schaduwen hunner breede kroonen? Gij behoeft u dat genot niet te ontzeggen. Maar wijk nu nog niet van den straatwerk af. Volg vooreerst nog de prachtige laan, totdat zij ten einde is en uitloopt op een open ruimte. Wij staan voor het huis te Ruurlo. Nooit zal ik den indruk vergeten, dien ik hier eens ontving. Het was een heerlijke octobermorgen. De bosschen in den omtrek hadden zich met hun ernstig rood en bruin getooid. Geen windje woei, geen blad beweog zich; aan den welkeloozen hemel straalde de najaarszen met haar eigenaardig tintelend licht. Gloeiend als goud stonden de kastanjes met hun' nog ongeschonden bladerendosch aan den kant der breede gracht en spiegelde zich in hun velle pracht in het heldere water. Aan de overzijde van het ruime voorplein lag het deftige huis, en daaromheen en daarachter verhieven zich de hooge, donkere toppen van het krachtig houtgewas in het park. En daarmevens, onder de trotsche stammen der eiken, de witte muren en de roode daken van den watermolen, met zijn kloeke omlijsting door den stillen waterspiegel weerkaatst. Wat treffende tegenhanger van het oude huis te Vorden, dat ik dien zelfden morgen had bezocht. Daar, de poëzij der verlatene huizinge, te midden van het verwilderde bosch oprijzend uit de begroeide gracht, - hier de majesteit der zorgvuldig onderhouden woonplaats van een hoog adellijk geslacht, de statige havezathe, van den helderen vijver en het rijke park omringd. - elk kasteel in zijne soort een type van opmerkelijke schoonheid. Het kasteel te Ruurlo is in zijn tegenwoordige gedaante niet zeer oud. De voorgevel met de steenen brug en den lagen, zwaren vierkanten toren, met zijn koepelvermig dak en het hooge spitsje op het plat, dragen den stempel van het einde der 17de eeuw, toen het vervallen gebouw vernieuwd en hersteld werd. Over het ruime voorplein met den stal is de toegang tot het sierlijke park, met zijn smaakvollen Engelschen aanleg, zijn bloemenschat, zijn waterpartijen, zijn welig hout- en heestergewas. Op aanvraag wordt de wandeling hier vergund, en van hier uit vertoont zich de zij- en achtergevel van het huis, met het pleintje en den alleen staanden toren, die het jaartal 1576 draagt, onregelmatiger, maar daardoor veel schilderachtiger, door de afwisseling van lijnen en tinten.

Het huis is inwendig niet te zien. Behalve een belangrijke verzameling familieportretten en schilderstukken der moderne scholen, schijnt het ook geen bijzondere merkwaardigheden te bezitten. De directeur van het kabinet des Konings, W. baron van Heeckeren van Kell, is de tegenwoordige eigenaar, die niet het huis te Ruurlo, maar dat van Bingerden te Angerlo bij Doesburg bewoont. Dit kasteel wordt bewoond door zijne zuster, S.W. Baronesse van Heeckeren. In de 14de eeuw behoorde het kasteel aan het sinds lang uitgestorven geslacht van Roderlo. Later kwam het aan de magtige dynasten van Bronckhorst, maar reeds in 1420 vinden wij het in het bezit van eenen Jan van Heeckeren. Sedert bleef het onafgebroken in die familie, behoudens de veertig jaren - van 1686 tot 1727 - waarin Heeren Schimmelpenninck van der Oije het bezaten. Bij zijn verblijf hier te lande hield de baron Theodoor van Neuhoff, de koning van Corsica, zich eenigen tijd ook op het huis te Ruurlo op, gelijk op het naburige huis Ontstein. Met de bezitters van beide huizen was hij verwant. Treurig was zijn avontuurlijke aanslag op Corsica en zijn regering van acht maanden daar geëindigd. Door schuldeischers vervolgd, stierf hij te Londen in de gijzeling. Het nageslacht neemt hem een fortuinzoeker. Maar als 't hem gelukt was zich staande te houden, had dan het succes den fortuinzoeker tot een held gemaakt? De overlevering te Ruurlo spreekt niet gunstig van hem. Zij weet alleen te verhalen, dat hij op het kasteel een knecht in drift heeft dood geslagen.

Van het kasteel leidt een eikenlaan naar het dorp, met eene nieuwe, Gothic-

che R.C.kerk, een aanzienlijk gebouw, al kan het de vergelijking met die van Kranenberg niet doorstaan, en met een tamelijk oude, maar niet merkwaardige Hervormde kerk, op een met eiken overschaduwde plein. Verder bezit het, in het logement "Het witte paard" een in den zomer zeer gezochte verblijfplaats voor vreemdelingen en landschapschilders, en ook voor den doortrekkenden reiziger een rustplaats, die door een Nederlandschen Baedeker in vollen goedmoede met twee sterretjes mogt worden geteekend, wanneer ooit overvloed van goed toebereide spijzen, billijke prijzen en uitstekend voorkomende bediening zulk een gunstige vermelding waardig maken.

Wat aan Ruurlo een bijzondere aantrekkelijkheid geeft, is het oude, wilde bosch, dat, onder den bescheiden naam van "de groote Meene", op eene oppervlakte van circa 9 bunders een' schat van natuurschoon te genieten geeft. 't Is wel geen "maagdelijk woud" in den vollen zin van het woord, zooals tot voor korten tijd nog bij Beekbergen werd aangetroffen, maar 't is toch een bosch vol woeste, onbesnoeide schoonheid. Schaarsch wordt hier de bijl des houthakkers gehoord, zelden komt spade en schop onder deze digte gewelven. Zooals zij groeijen willen, groeijen de boomen; zooals zij vallen, blijven zij liggen. De doode stammen, de dorre takken schemeren spookachtig tusschen bemoste tronken en digte bladerkroonen door. Rijkbegroeid is de grond van het bosch, uit de dikke laag der afgevallen bladeren schieten grasgewassen, varens, heesters, hulstbosschen in wilde mengeling op. Veelkleurig mos breidt als een mollig tapijt zich uit langs de kanten der wegen en bedekt de knoestige wortels der boomen. Klimop en kamperfoelie klimt langs de stammen omhoog en hangt in weelderige festoenen langs de slanke zuilen van dezen woudtempel neer. Bundels van zes, zeven, acht stammen rijzen uit ééne wortel op. Eik en beuk groeijen als uit ééne tronk. Hoog in de lucht mengt zich het lichte, teedere groen van het beukenblad met het donker eikenloof en het zwartgroen van de sparren; lager, tusschen het glinsterend hulstbosch de graauwe schors van den eik met het fijne grijs van den beukebast en de roode schubben der mastboomen. Over den bruinen grond, met het glanzend mos en de wuivende varenpluimen, spelen de schaduwen van het loofdak en de schitterende stralen van het licht, dat de zon door de openingen van het reusachtig gewelf naar beneden giet. Hier heerscht een aangrijpende stilte; hier overweldigt u een magtige indruk; hier wordt het oog niet verzadigd van de grootsheid, die alom treft en boeit. Maar wenscht gij, aan ruimer horizon gewoon, ook vrijer uitzicht te genieten, welnu, ziet dan eens hier, aan den zoom van het woud, waar de dikke beukestammen over de begroeide greppels hangen, waar, meer dan elders nog, de takken op grillige wijs in en door elkander zijn gegroeid. Daar ligt de vlakte: bouw- en weiland, met het golvend koren, met de witte boekweit, met het welig groen, scherp afstekend bij den donkeren wal van de boomen op den straatweg en van de bosschen, die zich daarbij aansluiten. In de verte rijst de toren van het kasteel, en wat naderbij ligt de groote boerderij, met haar' eigen toren, haar volgeladen hooiberg en het grazend vee op de weide.

Aan de groote Meene sluit zich de wat jonger en minder woeste kleine Meene, en daaraan weer het nog meer geregeld aangelegde Ravenbesch. De wandeling daar doorheen zou ons bij de groote laan op den Vordenschen straatweg brengen. Bij ruimte van tijd is ook de omzweving door deze bosschen wel aantebevelen. Wij konden dan tevens den everouden "Kattenbelt" eens bezoeken, die niet ver van den weg, op een half uur afstands van Ruurlo ligt. In dien heuvel werden in het begin dezer eeuw een aantal kruiken met asch en overblijfsels van beenderen zonder orde verspreid gevonden. 't Waren zeer eenvoudige urnen, slecht gebakken, meest glad, een enkel geribd, sommigen met platte schotelletjes gedekt. Eén dier urnen werd indertijd op het huis Ruurlo bewaard. Als herinnering aan eene oude bevolking dezer streken was deze vondst merkwaardig, te meer, daar tot nog toe zeer weinig van dien aard in de graafschap was aangetroffen. Namen, blijkbaar van voormalige bewoners afkomstig, zijn hier geenszins zeldzaam. Behalve dezen Kattenbelt vindt men bij Barchem de Kattenkolk, en onder Vorden bij den Zonnebelt het Kattingsveld. De Zonnebelt zelf schijnt te wijzen op eene oude offerplaats aan de Zon, en van aan de Maan gewijde plaatsen schijnen het Menkveld en de Menkhorst onder Vorden te spreken. De Wittewyvenkuil en de Paaschberg onder Lochem bewaren mede de gedachtenis aan de godsvereering en het volksgeloof der voorgelachten, en aan den anderen kant van Ruurlo zullen wij een plekje vinden, nog als de ou-

de Gods-belt bekend. Wellicht is ook de naam van de Brandenbergen, thans twee boerderijen niet ver van den Kattenbelt, sene aanwijzing van de plaats, waar de dooden destijds werden verbrand, en de oude kapel te Linde was niet onwaarschijnlijk gebouwd, waar eens een heilige linde offerplegtigheden en volksvergaderingen overschaduwde. Vreemd is het dan wel, dat tot nog toe zoo weinig overblijfsels dier oude bewoners zijn gevonden, en 't laat zich gissen, dat hier of daar op de heiden nog wel grafheuvels schuilen, tenzij zij reeds in vroeger tijd, bij de ontginning der veldgronden of bij den aanleg der bosschen, zijn verwoest.

Hebben onze omzwervingen ons weër in de laan vóór het kasteel gebragt, dan kunnen wij aan het einde daarvan, bij den grindweg naar Hengelo, een voetpad ter rechterzijde inslaan, dat ons over heideveld en door dennenbosch naar een zonderling begroeide plek gronds voert. Op de golvende, zandige vlakke groeijsen verspreide of afzonderlijk staande boschjes van een dik en donkerkleurig struikgewas, "Wakel" genoemd, in allerlei grillige vormen. Een tamelijk uitgebreid terrein is er mede bezet, maar buiten dien kring ziet men ook geen enkele wakelstruik meer.

Onderstel dat gij omstreeks half Augustus een 'nacht te Ruurlo doorbrengt. Laat het u dan niet verschrikken, wanneer gij opeens een luidruchtig rumoer in het anders zoo stille dorpje hoort. 't Was dien dag de napret van het vogelschieten, een in de graafschap nog altijd geliefd volksvermaak, Staring's roerend schoone vertelling kent gij. De koning, die den vogel van den paal heeft geschoten, gaat zijne koningin halen. 't Geldt eene of andere beeren- of burgerdochter, buiten of in het dorp. De schutters trekken in optocht mede. Een paar jongelui zijn met bijlen gewapend, een paal met ijzeren punt wordt voor de deur der uitverkorene in den grond geplant en door de bijlmannen omgehouden. Welke symbolische handeling mag in dat overoude gebruik wel zijn bewaard? De eer, zijne dochter aangedaan, kost den gelukkigen vader een paar flesschen Schiedammer. Dan gaat het langs de huizen der notabelen; ter hunner eere worden met het vaandel sierlijke evaluatiën gemaakt, en de "bijlmannen" vergezellen dit "vaandel strijken" met een 'lustigen dans. De notabelen offeren iets voor de hun gebragte hulde, en dat is het kruis en lood voor de latere pret, want eenige dagen daarna komen de schutters, onder trommelslag, aangevoerd door koning en koningin nogmaals bijeen. Zijner Majesteits onderdanen blijven dan ook niet ongepaard. Zoo trekken zij naar de herberg, en als zij in den laten nacht of den vroegen morgen huiswaarts keeren, dan is het niet altijd in plechtige stilte.

Buiten Ruurlo, aan den weg, die over Barchem naar Lochem leidt, vinden wij den ouden Gods-belt, of liever het weinige dat er van over is, mits wij zeer goed toezien. Aan den zoom van een dennenbosch ligt een bijna geheel afgegraven heuveltje tusschen de greppels, die het bosch doorsnijden. 't Is alleen nog te kennen aan den jagtpaal, die er op staat. Laat ons hier nog even ter zijde afwijken door de dennenbosschen en akkers, die eenmaal behoorden tot een niet onaanzienlijk buitengoed, al was de naam van "Rijkenberg" daarvoor wel wat al te optimistisch. Het oude huis, met de daaraan gebouwde boerderij, benevens eenige grootere en kleinere erven in den omtrek, was eens het eigendom van Mr. B.C. Wildrik, op het laatst der vorige eeuw representant voor Zutphen, later een der vijf leden van het uitvoerend bewind, met Fokker, gematigd als hij, door het heftige driemanschap Vreede, Fijnje en van Langen verdrongen. In de curieuse "Karakterschets der volksvertegenwoordigers, zitting hebbende in de Nationale Vergadering", wordt hij "een braaf Geldersman" genoemd. Op zijn naam rust geen vlek, en de man, die eens aan het hoofd der natie had gestaan, stierf hier in betrekkelijke armoede, nadat al zijne goederen waren verkocht. Nu het bosch van Rijkenberg achter ons ligt, vervolgen wij onze weg in de richting Barchem.

Het Ruurlose Broek - Een oud Domeingoed.

In zijn boek "de Graafschapse Geschiedenis" schreef Kerst Zwart eens een stukje over het Ruurlose Broek. Daar over dit gedeelte in de Kroezeboom nog weinig is geschreven, willen wij het U niet onthouden.

Een oud Domeingoed.

Van de hooge Ruurlosche esschen tot het sappige Zieuwentsche land onder Lichtenvoorde strekt zich van N.W. naar Z.O. het 3000 ha groote Broek uit tusschen den Borculoschen Dijkhoek ten oosten en de hooge heide en zanden van het Wolfersveen ten westen.

Twee beken brengen haar water van het Winterswijksche plateau (40+A.P.) er in en er door. 't Zijn de Baaksche Beek en de Slinge, gescheiden door den kunstweg Ruurlo - Groenlo. Even voorbij de boerenherberg "het Mentink" splitst zich de Slinge in Meibeek en Grevengracht, die zich echter later weer verenigen tot Lebbinkbeek.

Het Broek was voor een halve eeuw een onafzienbare vlakte, waarvan de een-tonigheid eenigszins gebroken werd door lange weeke peppelwegen, wildbegroeide horsten, zompen, elsgoren en schaarsche hoeven aan de randen, zooals het Bensink, de Haverkamp, de Maandag en een enkele in 't midden, de Mauritsbaan.

Maar na 1900 begon het Broek te veranderen. De landhonger dreef er de menschen in. Van allen kant kwamen landarbeiders opzetten om de hand aan de spade en den ploeg te slaan, ten einde er een eigen bestaan te vinden. En dat lukte verwonderlijk goed. Velen zijn er in goeden doen gekomen. Een machtigen steun vonden de stoere werkers daarbij in het waterschap van de Baaksche Beek. Dat heeft nu het water in de macht.

Door het werk der menschen boet het Broek in van zijn woeste bekoorlijkheid. Toch heeft het nog veel poëzie in de groote stukken met ongerepte natuur. In moerassige laagten met wolfsklauw, zonnedauw en zwevende witte veenpluisvlokken. In rietplassen waar de knarrende karakiet woont naast de spinnende snor en de brabbelende rietgors. Op de horsten en hooge randen met hardhout, gagel, hulst en wilde dennen, waarin de korhaan slijpt en kort. In ontoegankelijke zompen met wilde eenden, mekkerende "rönnekemeers" (snipje), brullende "ievezompen" (woudaapje), waterhoentjes en meerkoeten. En maden vol kievitsklachten, wulpenzangen, gruttogekrijsch en vlugge sprietten die luide hun Latijnschen naam "crex" knerpen.

Door menschen die in 't Broek land hadden of hebben en belasting betaalden aan de Broekcommissie voor het onderhoud van landwegen, waterleidingen, bruggen, vonders en duikers, is vaak de vraag gedaan: "wat is toch eigenlijk het Broek?" En nooit had genoemde commissie, waarvan de leden voor de omliggende gemeenten voor hun leven werden aangewezen en door wie nimmer aan wie ook eenige verantwoording der geïnde en bestede gelden werd gedaan, deze vraag kunnen beantwoorden.

Totdat één der leden, dr. M.A. Brants, voor eenige jaren eenige mededeelingen uit de geschiedenis van het Broek gedaan heeft in een vergadering van belangstellenden te Ruurlo, waaraan ik het volgende ontleen. Al jaren te voren had dr. Brants aan de griffie te Arnhem gevraagd, wat het Ruurlosche Broek eigenlijk was: mark, meent, heerlijkheid, waterschap, polder? Daar had men hem verwezen naar het kasteel Ruurlo, waar men er alles van kon weten wegens de betrekking waarin de heeren van Roderlo eeuwenlang tot het Broek hadden gestaan.

Uit de archieven op 't kasteel is het den vrager duidelijk geworden, dat dit 3000 ha groote en scherp begrensde gebied tot 1834 domeingoed is geweest.

Hier volgt de geschiedenis van het Broek in korte trekken.

In de 11de eeuw strekte zich tusschen Zutphen en Lichtenvoorde een lange strook eikenwoud uit, verbroken hier en daar door heiden en zompen. Ten noorden en ten zuiden ervan lagen menschelijke nederzettingen: sterke huizen van edelingen met de hutten hunner hoorigen en de hōften der vrije markboeren meer verspreid. Enkele dier sterke huizen lagen in open plekken van dit woudgebied. Zoo het huis Roderlo (gerooid bosch). Overigens was de woudstreek zelf onbewoond en een vrijplaats voor beren, wolven, wilde zwij-

nen, herten en ander jaagbaar gedierte. Uit een oud stuk in 't archief van 't huis Ruurlo blijkt, dat er in 1125 nog beren zijn geveld. Wolven natuurlijk nog eeuwen daarna. In 1889 vertelde mij een 80-jarige, dat hij op Evershuis in zijn jonge jaren den wolf in strenge winters dikwijls had horen huilen. Evershuis ligt aan den ingang van 't Broek. Deze woudstreek was sedert de dagen van Karlemanje een grensgebied tusschen de beide deelen van Hameland die toen bestuurd werden door Wittekin en Wracharius. Toen later de gouwgraven zich meester maakten van de vorstelijke macht, werd het domeingood, deels van den Zutphenschen graaf, deels van den graaf van Lohn. Het eerste deel kwam als zoodanig onder beheer van den heer van Roderlo als erfrichter, het andere deel, de mark Zieuwent, werd een onderdeel van de Lohnsche heerlijkheid Borculo. Den heer van Roderlo werd voor zijn beheer het recht op het weekhout en de turf toegezegd, terwijl de domeinheer voor zich het hardhout (eik) behield. Toen Jacob van Heeckeren in 1420 met het eerste gedeelte van de heerschappij Roderlo door hertog Arnold werd beleend, ging het erfrichterschap in diens geslacht over en is dat 500 jaar gebleven. Maar het werd dikwijls geschonden. Gedurende de langdurige oorlogen van hertog Karel van Egmont waren de erfrichters niet in staat den omwonenden te beletten het Broek in te trekken om hout te hakken, turf te steken en hooi te halen. Toch bleef het domeinrecht bestaan, tot het na de afzwering van koning Filips aan de Staten van Gelderland kwam, die het aan den Prins van Oranje schonken. In 1644 beweert Wolter de Rode (uit een zijtak der Heeckerens), dat de markten Lintvelde, Beltrum en Zieuwent geen recht hebben op plaggensteken in 't Broek. De heer van Borculo als markrichter der drie genoemde markten komt daartegen in verzet. Zij betalen woldrogge, koppelhaver en grasgeld. Daaruit volgt, meent hij, dat zij recht hebben tot weiden en plaggenmaaien. Het hof stelt hem in 't gelijk. Dan wordt de nog bestaande Scheidijk aangelegd, van de Slinge naar de Tolhutte op de grens van de Zelhemsche mark. Eindelijk kwam het domeinrecht aan koning Willem I, altijd met het erfrichter van den heer van Roderlo. In 1828 gaf de koning zijn recht prijs en riep een verdeelingscommissie in 't leven. Deze kreeg opdracht om het Broek onder de omwoners te verdeelen. Dit geschiedde in 1834 naar den evenredigen maatstaf van het getal bunders land dat de deelnemers bezaten. Wie niets had, kreeg niets. Dus alleen grondbezitters kregen een deel. Zoo is 't gebeurd, dat er waren die een lapje broekgrond kregen, waarin ze geen belang konden stellen, omdat ze nauwelijks wisten, waar het lag en hoe het te bereiken. Een gevolg daarvan was, dat velen het hun toebedeelde indertijd voor een appel en een ei van de hand hebben gedaan.

Tot zover het verhaal van Kerst Zwart, wat tevens goed aansluit bij de geschiedenis over het wapen van Ruurlo, welke werd opgetekend door wijlen A. D. Pardijs.